

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
บ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Potential Development Strategy of Ban Plai Khlong
Self-Reliant Economy Community in Tapan Subdistrict,
Phunphin District, Surat Thani Province

เมธิกา เมฆฉาย ^{1*} (Maytika Makechay) ^{1*}

Received: March 11,2024; Revised: April 5,2024; Accepted: April 12,2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการพัฒนาศักยภาพพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง และเพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีประชากรศึกษาจำนวน 30 คน ได้แก่ กลุ่มองค์กรชุมชนบ้านปลายคลอง กลุ่มผู้นำประธานชุมชนบ้านปลายคลอง และกลุ่มประชาชน โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis ผลการวิจัย พบว่า บริบทชุมชนเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำตาปีไหลผ่าน พื้นที่เหมาะแก่การเกษตร เช่น สวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ปัญหาการพัฒนาศักยภาพพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการตนเอง การประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนจึงขาดความสามารถในการคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการชุมชนท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี 84100, อีเมล: metikamekchay@gmail.com

¹ Graduate Student, Master of Arts in Local Community Management, Faculty of Humanities and Social Sciences, Surattthani Rajabhat University, Surat Thani, 84100, Thailand, E-mail: metikamekchay@gmail.com

*Corresponding author : E-mail address : metikamekchay@gmail.com

มี 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์เชิงรุก เป็นการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งตนเอง เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมพัฒนาอาชีพที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ด้วยตนเอง 2) ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข เป็นการฝึกอบรมนี้ให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน 3) ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน สร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรในชุมชนภายใต้การดูแลของหน่วยงานภาครัฐและการเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ 4) ยุทธศาสตร์เชิงวิกฤต มีการวางแผนพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการนำยุทธศาสตร์ชาติหรือยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ มาประยุกต์กับชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองโดยให้ประชาชนในชุมชนปฏิบัติด้วยตนเอง

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนา, ศักยภาพชุมชน, การพึ่งตนเอง, เศรษฐกิจ, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this research are to study context and problems of potential development of self-reliant economy community and to study the potential development of Ban Plai Khlong self-reliant economy community in Tapan Subdistrict, Phun Phin District, Surat Thani Province. Thirty specified samples are representatives of organizations at Ban Plai Khlong community groups, which are leaders, community's presidents, and also members of the community. Materials are in in-depth interviews, focus group discussion, workshop stages, and SWOT analysis. The results indicated that certain areas of Ban Plai Khlong are plains, with the Tapee River flowing through The results indicated that certain areas of Ban Plai Khlong are plains, with the Tapee River flowing through them, which is appropriate for agriculture such as rubber and oil palm plantations. The community faces challenges in developing a self-reliant economy due to inadequate management knowledge and understanding, as well as a deficiency in public relations. The government does not give any

importance to potential development, which has resulted in the missing ability for new creations. There are four potential strategies for developing a self-reliant economic community: 1) SO Strategy: Community development to develop their self-reliant economy. The members can plan the development plan and create activities to develop their occupations, 2) WO Strategy: An academic knowledge training for the members to have a sustainable, self-reliant community and to develop the infrastructure, 3) ST Strategy: Synergize a network of groups in the community under government cooperation and cooperation to develop their self-reliant community, and 4) WT Strategy: There should be a plan for developing the potential of a self-reliant economy community and the community's infrastructure.

Keywords : Development Strategy, Community Potential, Self-reliant, Economy, Surat Thani Province

บทนำ

ลักษณะสังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารแพร่ผ่านเทคโนโลยีระดับสูง ข้อมูลสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็วทั่วโลก เกิดการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้หลายด้าน มีการปรับตัวและเกิดความร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีกลยุทธ์ในการอยู่รอดด้วยการใช้วิธีคิดแบบใหม่ มีการกำหนดเป้าหมายที่รัดกุมชัดเจนต้องมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยกันสังคมต้องมีการประสานกันในลักษณะเครือข่าย (ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร, 2561) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นชนบทเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ประการหนึ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ เนื่องจากท้องถิ่นชนบทมีประชากรอาศัยอยู่ เป็นจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากร การให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานรากจากท้องถิ่นชนบทดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนกับการสร้างตึกที่มีรากฐานมั่นคง ทนทานต่อสภาวะต่าง ๆ

ที่จะเข้ามาคุกคามได้ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาต่อยอดไปได้อีกด้วย ดังนั้นกว่าทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาจากมิติดังกล่าวและได้เข้ามาส่งเสริมทั้งในระดับมหภาค อันได้แก่ การกำหนดนโยบายมหัพนายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแบบแผนในการ ดำเนินงานขององค์กรต่อไปและในระดับจุลภาคซึ่งก็คือ ในท้องถิ่นนั้นก็ได้ส่งเสริมให้มีการนำ “ทุนชุมชน” ในแต่ละพื้นที่ออกมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อนำมาซึ่งรายได้เสริมแก่ครอบครัวและชุมชนต่อไป ทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางชีวภาพ (ทรัพยากรธรรมชาติ) ทุนทางสังคม (แรงงาน) และทุนทางวัฒนธรรม (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) อันเป็นแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และความเข้มแข็งของชุมชนอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง และการพัฒนาที่ยั่งยืน (วิภาวิ กฤษณะภูติ, 2559)

ดังนั้น เพื่อยกระดับการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงได้อย่างประสบความสำเร็จใน 20 ปี ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง รวมทั้งมีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในเวทีสากล ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขันสำหรับประเทศไทยจึงได้มุ่งพัฒนาบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปพิจารณาแนวทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ ในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ เศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ 2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัลและการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการ อนาคต และ 3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคูณรุ่นใหม่ รวมถึงปรับโมเดลธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานยุทธศาสตร์ที่รองรับ อนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ จะทำให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน

ในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2560)

ตำบลตะพาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่พื้นที่ริมแม่น้ำตาปี โดยอพยพมาจากแม่น้ำตาปีลงมาเรื่อย ๆ ให้เห็นถึงสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานต้องเป็นพื้นที่ไค้่งน้ำ และพื้นที่ที่เป็นจุดรวมของสายน้ำทำให้เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำซึ่งสามารถทำมาหากินได้และยังมีส่วนที่เป็นราบลุ่มเหมาะกับการปลูกข้าวทำนาได้ มีลักษณะภูมิอากาศที่ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้ฤดูฝนยาวนานและมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านทำให้ฤดูร้อนได้ ตำบลตะพานแบ่งออกเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปลายคลอง หมู่ที่ 2 บ้านราษฎร์บำรุง หมู่ที่ 3 บ้านบนไร่ หมู่ที่ 4 บ้านราษฎร์ประดิษฐ์ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยทรายขาว โดยชุมชนบ้านปลายคลอง เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติหลากหลาย แต่ประชาชนในชุมชนไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง และขาดการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งทรัพยากรของชุมชนนั้นสามารถพัฒนาโดยการพึ่งตนเองปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากอย่างหนึ่งอีกด้วย ดังนั้น จากสภาพบริบทชุมชนบ้านปลายคลองที่กล่าวมาข้างต้น มีความอุดมสมบูรณ์ทางสิ่งแวดล้อมทั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษากการพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่การพึ่งตนเองบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยคาดหวังว่าคนในชุมชนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพที่ดีแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน ชนบทว่า การที่ชุมชน ชนบทจะพึ่งตนเองได้จะต้องมีการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ และการพึ่งตนเองได้ทางสังคม โดยใช้สัญลักษณ์ภาษาอังกฤษว่า TERMS ซึ่งจากทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นและจากการรวบรวมจากตำราต่าง ๆ สามารถอธิบายรายละเอียดของการพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (Technological self-reliance : T) หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ และเทคโนโลยีทางสังคม การรู้จักใช้งานเทคโนโลยี ในความหมายนี้รวมทั้งของสมัยใหม่และของดั้งเดิมท้องถิ่นที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk Wisdom) 2) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic self-reliance : E) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ อยู่ในลักษณะที่สามารถสร้างภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างความต้องการและขีดความสามารถ การสนองความต้องการเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับภายนอก มีความสามารถในการออม และการลงทุนสามารถรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและการตลาด ตลอดจนมีการวางแผนสำหรับอนาคตด้วย 3) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources self-reliance : R) ทรัพยากรธรรมชาติในที่นี้ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน การมีทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้น และความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมด ควรมีอย่างอุดมสมบูรณ์หรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณภาพของระบบนิเวศ และอยู่ในสภาพที่สามารถฟื้นฟูได้ 4) การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (Mental self-reliance : M) หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ความสามารถในการสู้กับความยากลำบากต่าง ๆ และคนในชุมชนควรมีจิตสำนึก และ 5) การพึ่งตนเองได้ทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Self-Reliance : S) หมายถึง ภาวะการณ์ที่กลุ่มคนหนึ่ง ๆ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีผู้นำที่สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ สู่เป้าหมาย

อย่างสำเร็จ หรือความสมดุล ความมั่นคงแข็งแรงของกลุ่มคน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งความเข้มแข็งของสังคมเหล่านี้ทำให้น่วยสังคมแต่ละหน่วยมีพลังกล้าแข็งสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้

2) แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชนว่ามีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ โดยมีคำอธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้

- 1) ปณิธาน หมายถึง เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการด้วยความมุ่งมั่น ต้องสัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ ซึ่งการดำเนินการเศรษฐกิจแบบใด ๆ จะไม่ช่วยให้บรรลุปณิธานได้
- 2) ทำอะไร หมายถึง ทำงานเพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนในชุมชน เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลผลิต ตัดเย็บเสื้อผ้า ปลูกพืชสมุนไพร บริการท่องเที่ยว เป็นต้น
- 3) ทำกับใคร หมายถึง ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ สมาคม หรือรวมกลุ่มกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักวิชาการ
- 4) ทำอย่างไร เมื่อรวมกลุ่มแล้วทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า
- 5) ทำไปทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน การรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดความพออยู่พอกิน เกิดความพึงพอใจ เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน และเพื่อกำไร และ
- 6) เพื่ออะไร เป็นการรวมตัวของชุมชนในระดับล่างสุดของสังคมเพื่อร่วมกันทำงานให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง

3) ความหมายของการพัฒนาและศักยภาพชุมชน

เจลิยว บุรีภักดี และคณะ (2546) ได้ให้ความหมายการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง การทำให้เจริญซึ่งรวมถึงการแก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหา การรักษาสิ่งที่ดีอยู่แล้วและการสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นมาใหม่ การพัฒนามีหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และหลายระดับ เช่น ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ระดับจังหวัด ระดับประเทศ เป็นต้น

เทียมจันทร์ พานิชย์พลินไชย (2550) กล่าวว่า ศักยภาพเป็นพลังงานที่สร้างสมในสมองของ มนุษย์เกิดขึ้นจากการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมสะสม พัฒนา

เชื่อมโยงโยยประสาทเป็นประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ ศักยภาพของมนุษย์จะแสดงออกในลักษณะความสามารถ ซึ่งจะมากขึ้นเรื่อยๆ ขึ้นอยู่กับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน บทบาทของผู้สอน ผู้ยุทธศาสตร์การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อินทิรา ครองศิริ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน เรื่องการศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ของตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพของชุมชนการดำเนินชีวิต และการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ 2) เพื่อศึกษาการจัดการชุมชนและสภาพปัญหา การจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ และ 3) เพื่อเสนอตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดนนทบุรี ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมประกอบด้วย 1) ผู้นำในชุมชน 2) การร่วมมือกันในชุมชน 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 4) การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) การถ่ายทอดความรู้ 6) การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ 7) กองทุนหมู่บ้านและ 8) การจัดการความรู้ และการเรียนรู้ของคนในชุมชน

ธวัชชัย และคณะ (2560) ได้ศึกษาการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา วิสาหกิจ ชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ตามตัวแบบ TERMS Model เพื่อเสนอแผนภูมิแบบจำลองการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน โดยเก็บรวบรวม ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้ Triangular Techniques และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า 1) การพึ่งตนเองทางด้าน

เทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุลมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการขอรับรองมาตรฐานการผลิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และมาตรฐานเลขสารบบอาหาร (อย.) 2) การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชนและกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม 3) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้ เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และมีการซื้อสมุนไพร จากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพรชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง 4) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพร สมาชิกมี จิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม 5) การพึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกัน ภายในชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีขอบเขตการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ บ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

1. ตัวแทนองค์กรชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 11 คน

2. ผู้นำ ประธานชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 คน

3. ตัวแทนประชาชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 15 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทและปัญหาการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ สภาพทางเศรษฐกิจ การปกครองและประชากร โครงสร้างพื้นฐาน สังคม และวัฒนธรรม และศักยภาพการพึ่งตนเองของชุมชนพึ่งตนเอง

ส่วนที่ 2 ปัญหาศักยภาพของชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ทูทางสังคมที่เอื้อต่อการพึ่งตนเอง และทักษะในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการเทคนิค SWOT Analysis เป็นการระดมความคิดอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) กับการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ คือ การแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการกระบวนกรเทคนิค SWOT Analysis กับกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ได้แก่ กลุ่มตัวแทนองค์กรชุมชนบ้านปลายคลอง จำนวน 11 คน กลุ่มผู้นำและประธานชุมชนบ้านปลายคลอง จำนวน 4 คน และกลุ่มตัวแทนประชาชน จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และกระบวนกรเทคนิค SWOT Analysis มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

บริบทและปัญหาการพัฒนาศักยภาพพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) การจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. บริบทชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะที่ราบสูงทางด้านตะวันตก และต่ำลงมาทางด้านตะวันออกริมฝั่งแม่น้ำตาปี ซึ่งแม่น้ำตาปีจะไหลผ่านหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 มีคลองตะพานไหลผ่านหมู่ที่ 1,2 และ 4 และคลองชิงโล่ไหลผ่านหมู่ที่ 1 และไหลสู่มแม่น้ำตาปี เรียกว่า ปากคลองตะพาน พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำเกษตร ประชาชนในตำบลตะพานประกอบอาชีพหลัก

คือ สวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือนของประชาชน ในขณะเดียวกันประชาชนยังมีอาชีพเสริม ได้แก่ การประมง ปศุสัตว์ การรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ตะกร้าเชือกมัดฟาง การทำผ้าพื้นทึบเต๊ะ น้ำพริกตะไคร้ป่าหรรษา สบู่ฟักข้าว และยาสีฟันสมุนไพรพฤษาเอิร์ธ เป็นต้น สังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน ชุมชน โดยส่วนใหญ่อยู่ในระบบสังคมเครือญาติ ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 2 แห่ง คือวัดราษฎร์บำรุง วัดปลายคลองพัฒนาราม สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง คือสำนักสงฆ์บ้านบ่อไร่ ในด้านของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของตำบลตะปาน จะเป็นประเพณีวันสำคัญของท้องถิ่น อาทิ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันสารทเดือนสิบ วันออกพรรษา และวันชักพระ เป็นต้น

2. ปัญหาการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านปลายคลอง ตำบลตะปาน อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาและทักษะพื้นฐานของศักยภาพชุมชน โดยชุมชนไม่มีเวลาและขาดโอกาสในการที่จะเข้าร่วมรับรู้ข่าวสารหรือหาความรู้เพิ่มเติม ขาดความเข้าใจในหลักการวิชาการ การบริหารจัดการในการวิเคราะห์ สาเหตุ และกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง อีกทั้งขาดทักษะหรือองค์ความรู้การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาจากทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองจนและเกิดความเข้มแข็งยั่งยืน

2.2 ด้านทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพึ่งตนเอง พบว่า ชุมชนบ้านปลายคลองมีความรักใคร่กลมเกลียว สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องการทำประมง การปลูกพันธุ์ผักสวนครัว สวนยางพารา มีหน่วยงานที่เข้ามาเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้คนในชุมชนนำไปต่อยอดเพื่อประกอบอาชีพหารายได้เสริม รวมทั้งมีผู้นำชุมชนและอาสาสมัครชุมชนที่เข้มแข็ง

2.3 ด้านทักษะในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกในชุมชนขาดทักษะการนำความรู้ ความเข้าใจในระบบ (Formal Education) ความรู้ความเข้าใจในระบบ (Non Education) และความรู้ตามอัธยาศัย (In Formal Education) มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือรายได้ในชุมชน สมาชิกในชุมชนยังขาดความสามารถขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพูดเพื่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ บ้านปลายคลอง ตำบลตะปาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ โดยการนำผลการประเมินสถานการณ์จากสภาพแวดล้อมภายนอกจากการระดมความคิดตามกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis พบว่า

ส่วนที่ 1 ผลการระดมความคิดตามกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis ที่เป็นจุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และอุปสรรค (T) ได้แก่

1. จุดแข็ง (S) ของชุมชนในประเด็น มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีกันในหมู่คณะดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนระบบเครือญาติพื้นที่เหมาะแก่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวและพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริม อาทิ ฝ่ามัดย้อม น้ำพริกตะไคร้ เชือกมัดฟาง เพนท์ผ้าบาติก ผู้นำของชุมชนมีความพร้อมและมองเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนสู่การพึ่งตนเอง ชุมชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่สามารถทำงานเป็นทีมได้ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ที่ดินมีเอกสารสิทธิ์สามารถขอกู้ยืมเงินมาสนับสนุนประกอบอาชีพทางการเกษตรจากสถาบันการเงินของรัฐ และอีกทั้งยังมีแม่น้ำตาปีไหลผ่านในชุมชนซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรและการทำประมงน้ำจืดซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนพอสมควร

2. จุดอ่อน (W) ของชุมชนในประเด็น ราคาพืชผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทั้งราคายางพารา และปาล์มน้ำมัน รายจ่ายไม่สมดุลกับรายได้ อาทิ ป่วยของปาล์มน้ำมันราคาขึ้นในขณะที่ปาล์มน้ำมันราคาลง เป็นต้น สินค้าอุปโภค บริโภคราคาสูงขึ้น สาธารณูปโภคแพงขึ้น ปัญหาการว่างงาน จากสถานการณ์โควิดทำให้มีคนกลับมาภูมิลำเนาเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่มีช่องทางหารายได้เพิ่ม

3. โอกาส (O) ของชุมชนในประเด็น มีโครงการอบรมผู้นำและองค์กร ผู้นำชุมชนรวมถึงสมาชิกในชุมชนอีกด้วย มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้สมาชิกในชุมชน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้เพิ่มเติมและต่อเนื่องมากขึ้น นโยบายของรัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาอาชีพมากขึ้น สมาชิกในชุมชนต้องการบริการภาครัฐที่มีคุณภาพ ทำให้ภาครัฐเร่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อจะมาถ่ายทอดต่อให้แก่ชุมชน

4. อุปสรรค (T) ในประเด็นปัญหา ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน เกิดปัญหาภาวะหนี้สิน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมรวมถึงการบริหารการปกครองระดับประเทศที่รวดเร็ว ทำให้ประชาชนไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในการช่วยเหลือภาคเกษตรน้อย ไม่เพียงพอต่อการกินอยู่ของคนในชุมชน

ส่วนที่ 2 ผลการระดมความคิดตามกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis ที่เป็นจุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และอุปสรรค (T) มาจับคู่ความสัมพันธ์ ด้วยการไขว้ (TOWS Matrix) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO Strategy) โดยการนำสถานการณ์ในประเด็นของทุนสังคมที่เป็นจุดแข็งของแต่ละด้าน ซึ่งมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงมาจัดความสัมพันธ์กับโอกาสที่จะได้ยุทธศาสตร์เท่ากับเชิงรุกสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ที่ดำเนินการได้ทันที ได้แก่ 1) พัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพาตนเอง 2) เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา และ 3) สร้างกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ด้วย

2. ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข (WO Strategy) โดยการนำเอาประเด็นโอกาสมาปรับเปลี่ยนจุดอ่อน เป็นยุทธศาสตร์ที่จะต้องปรับปรุงจุดอ่อนภายในชุมชน ก่อนการดำเนินการจึงจะประสบผลสำเร็จพร้อมวางแผนสู่ออนาคต ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน 2) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน

3. ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (ST Strategy) โดยการนำสถานการณ์ของทุนสังคมในประเด็นที่เป็นจุดแข็งในแต่ละด้าน โดยจับคู่เนื้อหาประเด็นที่ใกล้เคียงมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันกับสถานการณ์ในประเด็นที่เป็นภัยอุปสรรค เพื่อกำจัดหรือทำลายภัยอุปสรรคนั้นโดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ป้องกันภาวะคุกคามจากสถานการณ์ภายนอกไม่ให้เป็นเหตุของความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ โครงสร้างและองค์ประกอบ ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรในชุมชนภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

4. ยุทธศาสตร์เชิงวิกฤต (WT Strategy) โดยการนำสถานการณ์ในประเด็นมาจับคู่ตามเนื้อหาและนำเนื้อหาและนำประเด็นที่ใกล้เคียงกันมาจัดความสัมพันธ์ผลการวิเคราะห์อาจจะต้องยกเลิกหรือถอน แต่สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ได้ ได้แก่ 1) แผนการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ 2) แผนงานการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาข้างต้นพบประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสามารถจำแนก ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เชิงรุก เป็นการพัฒนาให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพาตนเอง โดยการนำทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนมาสร้างอาชีพ หารายได้ด้วยทุนทางทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา อาทิ การมีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน เช่น น้ำพริกตะไคร้ ตะกร้าเชือกมัดฟาง การทำผ้าพันท์ปาเต๊ะ เป็นต้น และสร้างกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ด้วย อาทิ การจัดกิจกรรมโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน สร้างกิจกรรมการเป็นชุมชนต้นแบบโดยการพึ่งพาตนเองให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ และรู้จักการรักษาดิน

2. ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข เป็นการพัฒนาด้านการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อาทิ โครงการจัดอบรมส่งเสริมอาชีพพัฒนาเกี่ยวกับการแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรให้มีความหลากหลาย

ซึ่งการเกษตรเป็นอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจฐานราก นอกจากนี้ การฝึกอบรมการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนต้องสร้างความตระหนักให้ชุมชนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในชุมชนด้วย และด้านการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานเป็นการพัฒนาระบบสวัสดิการ ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และการสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้ที่ปฏิสัมพันธ์ที่ดีสามารถสร้างเครือข่ายเข้มแข็งของชุมชนได้ต่อไป

3. ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรในชุมชนภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครชุมชน โดยการมอบหมายหน้าที่การทำงานจากองค์กรภาครัฐ เพื่อการกระจายข่าวสารต่าง ๆ ที่สำคัญสู่ชุมชน หรือการจัดตั้งโครงการเงินออม เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักบริหารจัดการทางการเงินและสามารถนำไปวางแผนการลงทุนต่อยอดได้ในอนาคต

4. ยุทธศาสตร์เชิงวิกฤต เป็นการวางแผนเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการนำยุทธศาสตร์ชาติหรือยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ มาประยุกต์กับชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองโดยให้ประชาชนในชุมชนปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมรับรู้ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างศักยภาพชุมชนให้ก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

บริบทและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะปาน อำเภอพนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านปลายคลอง ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และทักษะขั้นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองฐานทางเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่มีเวลาและโอกาสเข้าร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือหาความรู้เพิ่มเติม ความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพ ความเข้าใจในหลักวิชาการ เพราะไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ในโครงการพัฒนาต่าง ๆ การติดต่อกับสื่อสารกับภาครัฐ ความรู้ ความเข้าใจ ในการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และกำหนด

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับโกมินทร์ กุลเวชกิจ (2558) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนคู้ ตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนคู้ สภาพปัจจุบันมีจำนวน 26 ครัวเรือน อาชีพหลักคือ ทำนาและรับจ้าง อาชีพเสริมคือ ปลูกผัก รับจ้างทั่วไป จักสาน ปัญหาที่พบคือ 1) ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ และขาดการสนับสนุนอาชีพเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ 2) ขาดการฝึกอบรมอาชีพเสริม 3) มีภัยแล้งทุกปีทำให้ขาดน้ำเพื่อทำการเกษตรในหน้าแล้ง 3) ขาดทุนหมุนเวียน ความต้องการของชุมชน คือต้องการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) การทัศนศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ 2) การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง 3) การเลี้ยงเป็ด 4) การเลี้ยงวัว 5) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 6) การเพาะเห็ดนางฟ้า 7) การเลี้ยงสุกร 8) การเลี้ยงปลาตก และ 9) การเลี้ยงกบ 2. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอนคู้ คือการปฏิบัติตามโครงการต่อไปนี้ 1) โครงการทัศนศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ 2) โครงการเลี้ยงกบ 3) โครงการเลี้ยงปลาตก 4) โครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 5) โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า 6) โครงการเลี้ยงเป็ด และ 7) โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง 3. ผลการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนคู้ พบว่า ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มทดลองมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น รายจ่ายครัวเรือนลดลง จำนวนพืชเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น และจำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้าลดลง

1.2 ปัญหาการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ สามารถแบ่งได้ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง ด้านทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพึ่งตนเอง ด้านทักษะการพัฒนาชุมชนพึ่ง

ตนเอง สอดคล้องกับภคณา สานเมทาและคณะ (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพการส่งเสริมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการส่งเสริม ได้แก่ การแต่งตั้งคณะทำงานไม่ครบถ้วนมีคุณสมบัติ ประชาชนไม่มาร่วมจัดทำแผนประชาชนไม่นำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ประชาชนไม่มีความสนใจ และคณะกรรมการติดตามผลไม่ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดไว้และแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ควรส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ทุกหลังคาเรือน สนับสนุนให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมทางวินัยการใช้เงิน อบรมให้ความรู้ในด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน กิจกรรมโครงการในการดูแลป่า การสร้างวินัย และทรัพยากรธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคอยให้ความช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและสามัคคีกัน ประชุมชี้แจงสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ประสานโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ และบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ส่งเสริมการประชุมประชาคมในหมู่บ้านเพื่อค้นหาความต้องการของประชาชน แล้วนำมาจัดทำแผนส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำเสนอร่างแผนให้ที่ประชุมในหมู่บ้านทราบว่ามีเหมาะสมตามความต้องการ เจ้าหน้าที่ควรเข้าถึงประชาชน ให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และติดตามความเคลื่อนไหวอย่างสม่ำเสมอ และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อทราบปัญหาและหาแนวทางปรับปรุง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการระดมความคิดตามกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis ชุมชนต้องมีพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพาตนเอง เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา สร้างกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ด้วย การฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน พัฒนาโครงสร้างชั้น

พื้นฐาน สร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรในชุมชนภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีแผนการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจและแผนงานการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานชุมชนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชชาติชาย เขียวงามดี (2551 : 96) ได้ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการรวมกลุ่มของชุมชนอำเภอเมืองพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพหลัก แต่การรวมกลุ่มมีการกระจุกตัวในชุมชน ปัญหา คือ ประชาชนขาดทักษะความรู้ทางด้านบัญชี ด้านการวางแผนทางการเงิน จึงทำให้การรวมกลุ่ม ขาดสภาพคล่อง แต่ก็ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

บริบทและปัญหาศักยภาพพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจของบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่พื้นที่ริมแม่น้ำตาปี โดยอพยพมาจากแม่น้ำตาปี สภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานเป็นพื้นที่ไค้งน้ำ และเป็นจุดรวมของสายน้ำทำให้เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ ซึ่งสามารถทำมาหากินได้และยังมีพื้นที่เป็นราบลุ่มเหมาะกับการปลูกข้าวทำนาได้ ตำบลตะพาน แบ่งออกเป็น 5 หมู่บ้าน โดยพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านปลายคลองมี ลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน มีคลองสำคัญ คือ คลองตะพานและคลองชิงโล ลักษณะภูมิอากาศได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้ฤดูฝนยาวนาน

และมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือพัดผ่านทำให้ฤดูร้อน ประชากรมีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ อาทิ กลุ่มเลี้ยงปลา เป็นต้น

2. ปัญหาการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งพาตนเอง ปลายคลอง ตำบลตะปาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสรุปผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง พบว่า ชุมชนขาดทักษะพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง รวมถึงขาดโอกาสในการที่จะเข้าร่วมรับรู้ข่าวสารหรือหาความรู้เพิ่มเติมในการประกอบอาชีพ ขาดความเข้าใจในหลักการวิชาการ เพราะไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ขาดการบริหารจัดการโดยการวิเคราะห์สาเหตุ การกำหนดแนวทาง และการแก้ไขปัญหาของชุมชน อีกทั้งยังขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.2 ด้านทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพึ่งตนเอง พบว่า ชุมชนบ้านปลายคลอง มีความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน พืชเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ สวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น และมีการทำประมงพื้นบ้าน ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครชุมชนมีความเข้มแข็ง พร้อมส่งเสริมให้คนในชุมชนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพสู่การพึ่งตนเอง

2.3 ด้านทักษะการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกในชุมชนขาดทักษะความรู้ด้านต่าง ๆ อาทิ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การใช้เทคโนโลยีเพื่อการขายสินค้า การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และขาดความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะปาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

1. จุดแข็ง (S) ของชุมชนในประเด็น มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีกันในหมู่คณะดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนระบบเครือญาติ พื้นที่เหมาะแก่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวและพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริม อาทิ ผ้ามัดย้อม น้ำพริกตะไคร้ เชือกมัดฟาง เพนซ์ผ้าบาติก ผู้นำของชุมชนมีความพร้อมและมองเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนสู่การพึ่งตนเอง ชุมชนมีมนุษย์สัมพันธ์ที่สามารถทำงาน

เป็นทีมได้ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ที่ดินมีเอกสารสิทธิ์สามารถขอกู้ยืมเงินมาสนับสนุนประกอบอาชีพทางการเกษตรจากสถาบันการเงินของรัฐ และอีกทั้งยังมีแม่น้ำตาปีไหลผ่านในชุมชนซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรและการทำประมงน้ำจืดซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนพอสมควร

2. จุดอ่อน (W) ของชุมชนในประเด็น ราคาพืชผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทั้งราคายางพารา และปาล์มน้ำมัน รายจ่ายไม่สมดุลกับรายได้ อาทิ ป่วยของปาล์มน้ำมันราคาขึ้นในขณะที่ปาล์มน้ำมันราคาลง เป็นต้น สินค้าอุปโภค บริโภคราคาสูงขึ้น สาธารณูปโภคแพงขึ้น ปัญหาการว่างงาน จากสถานการณ์โควิดทำให้มีคนกลับมากูมิลำเนาเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่มีช่องทางหารายได้เพิ่ม

3. โอกาส (O) ของชุมชนในประเด็น มีโครงการอบรมผู้นำและองค์กรผู้นำชุมชนรวมถึงสมาชิกในชุมชนอีกด้วย มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพให้สมาชิกในชุมชน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้เพิ่มเติมและต่อเนื่องมากขึ้น นโยบายของรัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาอาชีพมากขึ้น สมาชิกในชุมชนต้องการบริการภาครัฐที่มีคุณภาพ ทำให้ภาครัฐเร่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อจะมาถ่ายทอดต่อให้แก่ชุมชน

4. อุปสรรค (T) ในประเด็นปัญหา ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน เกิดปัญหาภาวะหนี้สิน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมรวมถึงการบริหารการปกครองระดับประเทศที่รวดเร็ว ทำให้ประชาชนไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในการช่วยเหลือภาคเกษตรน้อย ไม่เพียงพอต่อการกินอยู่ของคนในชุมชน

จากข้อมูลข้างต้นนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยการจับคู่ความสัมพันธ์ด้วยการไขว้ (TOWS Matrix) โดยนำประเด็นต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องใกล้เคียงกันมาจัดความสัมพันธ์จะได้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของชุมชน

1. ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO Strategy) เป็นการพัฒนามาให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพาตนเอง โดยการนำทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนมาสร้างอาชีพ หารายได้ด้วยทุนทางทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามา

มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา อาทิ การมีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน สร้างกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ด้วย

2. ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข (WO Strategy) เป็นการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อาทิ โครงการจัดอบรมส่งเสริมอาชีพพัฒนาเกี่ยวกับการแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรให้มีความหลากหลาย และการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานเป็นการพัฒนาระบบสวัสดิการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีและชุมชนเข้มแข็งต่อไป

3. ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (ST Strategy) เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรในชุมชนภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครชุมชน เพื่อการกระจายข่าวสารต่าง ๆ หรือการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักบริหารจัดการทางการเงินและสามารถนำไปวางแผนการลงทุนต่อไปในอนาคต

4. ยุทธศาสตร์เชิงวิฤต (WT Strategy) เป็นการนำยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ มาประยุกต์กับชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองโดยให้ประชาชนในชุมชนปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมรับรู้ และร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัย ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเอง ด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะปาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชน

2. ศึกษาศักยภาพในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงอื่น ๆ เพื่อให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและหลากหลาย

3. คณะกรรมการชุมชนต้องเพิ่มพูนกิจกรรม โครงการให้ชุมชนได้เข้ามา
มีส่วนร่วมในการพัฒนาพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจชุมชน

4. มีโครงการสร้างอาชีพให้ชุมชนได้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติเป็นทางเลือก
ในการสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน

5. มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาอบรมสร้างฐานความรู้
เพื่อชุมชนจะได้นำไปปรับใช้ในชีวิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพียงแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดการ
พัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน
อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการวิจัย
ครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัย เรื่องการติดตามและการประเมินผลการใช้กลยุทธ์การ
พัฒนาศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ เพื่อทราบผลที่ตามมาหลังจาก
กระบวนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนตามแผนงานกิจกรรมและโครงการ

2. ควรมีการวิจัย เรื่องรูปแบบการใช้ศักยภาพชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
บ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้คน
ในชุมชนพึ่งตนเองได้ในด้านของเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

3. ควรมีการวิจัย เรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนากการประกอบอาชีพในชุมชน
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านปลายคลอง ตำบลตะพาน อำเภอพุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ชุมชนสามารถมีอาชีพเสริม รวมถึงสร้างความเข้มแข็ง
ทางด้านเศรษฐกิจให้ชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความกรุณาและ
ความช่วยเหลืออย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์
บุญกานันต์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศาล ศรีมหาไว

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ รวมทั้งตรวจทานแก้ไข ข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์อย่างสูงสุด และขอขอบคุณอาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามที่คอยให้กำลังใจและช่วยประสิทธิประสาทความรู้ถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่าจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูลตลอดจนเพื่อน ๆ สาขาวิชาการจัดการชุมชนท้องถิ่น รุ่นที่ 3 ทุกท่านที่ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้วยดี สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวที่คอยให้กำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

- กฤษณา สานเมทา และอดิเรก ฟั่นเขียว. (2558). **แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร : เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ.**
- โกมินทร์ กุลเวชกิจ. (2558). **รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจโดยยึดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนดู่ ต.ป่าสังข์ อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.**
- คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.thaitribune.org/contents/detail/>.**
- เจลิยว บุรีภักดี และคณะ. (2546). **ชุดการศึกษาค้นคว้ารายวิชา 2535101 หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา. เพชรบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.**

- ชาติชาย เขียวงามดี. (2551). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**. เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร. (2561). **กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงโลก. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2566**, จาก supsupra.blogspot.com > 2018/06.
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2550). **การจัดการความรู้ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สุภาพไพจิ.
- มงคล ด่านธานินทร์. (2541). **เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวทางการปฏิบัติในเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- วิภาวี กฤษณะภูติ. (2559). **การจัดการวิสาหกิจชุมชน**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัชชัย พินิจใหม่, สุदारตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์ และทิพวัลย์ สีจันทร์. (2560). **การพึ่งตนเองของ วิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอ บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี, วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน. 10(3), 70-80.**
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อินทรา ครองศิริ. (2560). **การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2566**, จาก : <https://www.tcithaijo.org/index.php/ppmjournal/article/download/29200/25099/>.